

„KNIHA MUSÍ BÝT SEKEROU NA ZAMRZLÉ MOŘE V NÁS.“ FRANZ KAFKA

SVĚT KNIHY PRAHA 24

29. MEZINÁRODNÍ KNIŽNÍ VELETRH A LITERÁRNÍ FESTIVAL
ČESTNÝ HOST: DAS BUCH – NĚMECKOJAZYČNÁ LITERATURA

23.—26. KVĚTNA 2024
VÝSTAVIŠTĚ PRAHA
HOLEŠOVICE

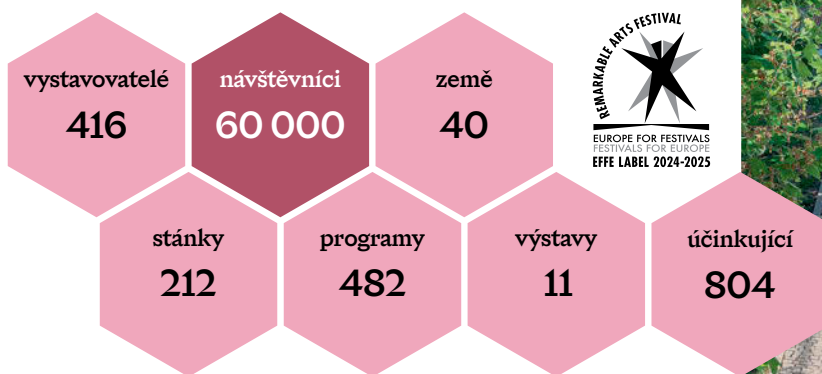
SVETKNIHY.CZ

Svět knihy Praha 2024

Do programu 29. ročníku mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha se promítlo sté výročí smrti Franze Kafky. Českým hostem se stal tradiční festivalový projekt Das Buch, pro rok 2024 pod názvem Das Buch – německojazyčná literatura. V celé šíři představil autory a mluvčí Německa, Rakouska a Švýcarska.

Program věnovaný Kafkově výročí se zabíral jeho tvorbou i inspirací, jež z ní vycházejí. Odkaz pražského německy píšícího spisovatele se odrazil rovněž ve vizuálu a v mottu akce, jímž byl Kafkův citát: „*Kniha musí být sekerou na zamrzlé moře v nás.*“ Vedle prezentace literatury německojazyčných zemí pokračoval program podporující dětské čtenářství. Zavedená sekce Literatura jako hlas svobody poskytla prostor těm, kteří svobodně mluvit nemohou, a témata opět rezonovala se současnou společenskou a politickou situací ve světě, stejně jako program ukrajinské literatury, který nadále pomáhá ukrajinským uprchlíkům v udržování kontaktů s jejich jazykem a literaturou. Laureátkou Ceny Jiřího Theinera, jež oceňuje hlasy proti cenzuře a v boji za demokracii, se na dálku stala Elif Šhafaková. Na druhém ročníku programové sekce Central and East European Book Market se sešlo na 100 zahraničních i tuzemských profesionálů z knižního odvětví.

29. ročník mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha přilákal na Výstaviště Praha od čtvrtka 23. do neděle 26. května na 60 tisíc čtenářů.

ZVLÁŠTNÍ PODĚKOVÁNÍ

Za finanční podporu

swiss arts council
prochelvetia

Česko-německý
fond budoucnosti
Deutsch-Tschechischer
Zukunftsfonds

Finanční podpora Central and East European Book Market

Nadace PPF

Zástitvy

Ing. Markéta Pekarová Adamová,
předsedkyně Poslanecké sněmovny
Parlamentu České republiky
Mgr. Martin Baxa, ministr kultury
České republiky
doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.,
primátor hlavního města Prahy

Zahraníční partneři literárního festivalu

Culture Ireland
Evropská cena za literaturu
Evropská komise
Francouzský institut v Praze
Hochroth Minsk
Instituto Cervantes v Praze
Instituto Camões v Praze / Portugalské
centrum v Praze

Institut Książki
Italský kulturní institut v Praze
Lisztův institut – Maďarské kulturní
centrum Praha
Ministerstvo kultury Tchaj-wan
Nadace Hanse Seidela
Petőfi Kulturális Ügynökség
Nonprofit Zrt.
Polský institut v Praze
Rumunské ministerstvo kultury
Rumunský kulturní institut v Praze
Slovenské literárne centrum
Tchajpejská ekonomická a kulturní
kancelář Praha
Velvyslanectví Arménské republiky
Velvyslanectví Dánské království
Velvyslanectví Finské republiky
Velvyslanectví Irska
Velvyslanectví Korejské republiky
Velvyslanectví Kolumbijské republiky
Velvyslanectví Spojených států
mexických
Velvyslanectví Norského království
Velvyslanectví Peruánské republiky
Velvyslanectví Portugalské republiky
Velvyslanectví Slovinské republiky
Velvyslanectví Španělska
Velvyslanectví Švédska
Velvyslanectví Ukrajiny

DAS BUCH

Goethe-Institut Česká republika
Rakouské kulturní fórum v Praze
Velvyslanectví Švýcarska

Partneři Central and East European Book Market

České literární centrum (MZK)
Frankfurtský knižní veletrh

Partneři Profesního fóra

Národní knihovna ČR, Sdružení
knihoven ČR
Moravská zemská knihovna

Spolupracující organizace v ČR

Asociace vydavatelů audioknih
Česká centra
Česká sekce IBBY
České centrum Mezinárodního
PEN klubu
Divadlo v Dlouhé
DOX – Centrum současného umění
Historický ústav AV ČR
Institut umění – Divadelní ústav
Jednota tlumočnicků a překladatelů
Kancelář Kreativní Evropa
Knihovna Václava Havla
Městská knihovna v Praze
Mi:Lu Publishing s.r.o.

Muzeum literatury
Muzeum paměti XX. století
Nadační fond Arnošta Lustiga
Národní divadlo
Národní galerie v Praze
Národní muzeum
Národní technické muzeum
Obec překladatelů
Praha město literatury
Překladatelé Severu
Skandinávský dům
Univerzita Karlova
Ústav pro českou literaturu AV ČR
Ústav pro studium totalitních režimů

Organizátoři pořadů a partneři

Kampaně Rosteme s knihou
Nakladatelství Argos a.s.
Atyp magazin
Baobab – GplusG
Fakescape, z.s.
Ivona Březinová
Jahoda – komunitní centrum
Klára Smolíková
Knihopásek festival – MěK Mikulov
Nakladatelství Argo
Nakladatelství Labyrint & Raketa
Nakladatelství Meander
Nakladatelství Portál
Spolek Zaedno
Za sklem o.s.

Partneři

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

DRUHÝ ROČNÍK MEZINÁRODNÍHO CEE BOOK MARKETU

Na programovou sekci Central and East European Book Market, konající se v pavilonu Bohemia v rámci mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha, dorazilo na 100 zahraničních i tuzemských profesionálů z knižního odvětví.

Letošní ročník zohlednil čestné hostování německy mluvících zemí na veletrhu a festivalu Svět knihy Praha – a to jak výrazným zastoupením nakladatelů z těchto zemí (celkem 30), tak zapojením tamních odborníků do diskuzních panelů. Cílem bylo reflektovat situaci knižního trhu v německy mluvících zemích ve vztahu ke středoevropskému trhu.

Ve dvou hlavních panelech, *Building Bridges: Exploring Intercultural Dialogue in Publishing* a *Bibliodiversity and Slow Publishing*, ale i během diskuzí u kulatého stolu zaznívaly velmi obdobné příklady ať už překážek, kterým dané trhy čelí, anebo úspěchů a fungujících schémat, kdy literatura pomáhá překlenovat rozdíly, spojovat a zlepšovat povědomí o citlivých otázkách.

Úplnou novinkou byl koncept *Book-to-Screen*, který bývá na zahraničních festivalech a veletrzích již běžnou součástí programu. Do besedy se za moderace Niki Théron z Frankfurter Buchmesse zapojil filmový producent Vratislav Šlajer a redaktorka německého nakladatelství zkušená v oblasti prodeje práv k filmovým adaptacím knih Frauke Kniffler.

Vzhledem k vysoké účasti nakladatelů dětských knih proběhla ve spolupráci s Českým literárním centrem také debata o produkci dět-

ské literatury z prostoru střední a východní Evropy ve vztahu k celosvětovému trhu. K tématu se vyjádřili jak zástupci velkých, tak malých nakladatelství z Čech i zahraničí.

S mimořádným nadšením se setkala byznysová část programu věnovaná B2B schůzkám. Ty byly koncipované do 2 odpoledních bloků, během nichž probíhala předem dohodnutá setkání mezi jednotlivými nakladateli a agenty. Opět se prokázalo, že navázání osobního kontaktu je naprosto zásadní. Zájem o schůzky projeвили i zástupci z redaktorských a překladatelských řad nebo kulturních institucí a médií. Schůzky přinesly zkušené ovoce a v některých zemích se už vskutku začíná pracovat na nových překladech.

Po zbytek programu byl dostatek času na uvolněnou odbornou konverzaci a výměnu

HOSTOVÁNÍ ČESKA NA FRANKFURTSKÉM KNIŽNÍM VELETRHU 2026

Česká literatura symbolicky vyplula směrem na Frankfurtský knižní veletrh, kde bude čestným hostem v roce 2026.

Doprovodný program uplynulého ročníku veletrhu Svět knihy Praha, který připravilo České literární centrum (ČLC) společně s Moravskou zemskou knihovnou, se proto soustředil na představení současných předních domácích autorek a autorů a posílení spolupráce s nakladateli z německy mluvících zemí. Profesionálové knižního průmyslu z Německa, Rakouska a Švýcarska se v Praze seznámili s aktuální českou knižní produkcí a setkali se s českými nakladateli, literárními agenty i překladateli.

pokračování na další straně

názorů, což hosté kvitovali s uspokojením a mnozí z nich již přislíbili účast i na příštím ročníku.

CEE Book Market tak splnil svou misi sloužit jako platforma k setkávání, výměně zkušeností a obchodu se zahraničními právy, což je něco, co k velkému mezinárodnímu veletrhu přirozeně patří. Zároveň se tato iniciativa zřetelně posunula vpřed a zapsala se do povědomí široké odborné veřejnosti v oblasti knižní kultury, a to v celoevropském měřítku.

JE DOBRĚ, KDYŽ O SOBĚ NAVZÁJEM ČTEME

Přední slovenský spisovatel **SILVESTER LAVRÍK** a maďarský autor **PÁL ZÁVADA** se společně s překladatelkami **EVOU ANDREJČÁKOVOU** a **TÜNDE MÉSZÁROS** sešli v debatě na téma *Vyrovňávání se s minulostí v současné visegrádské literatuře*. Moderátorem setkání byl **Aleksander Kaczorowski**.

„Prožíváme problém rozpolcené společnosti. Zdá se vám, že v takové době má autor větší úkol? Že by literatura měla víc promlouvat?“ zeptal se v úvodu debaty Aleksander Kaczorowski. „Spisovatel se snaží pojmenovat to, jak žijeme, jak chceme žít, a je zodpovědný za to, jaká používá slova a jak působí na ty, kteří je čtou. Lehkovážně a nezodpovědně používání slova ve veřejném prostoru nás vlastně posunulo do situace, kterou nyní prožíváme,“ řekl Silvester Lavrík. „Nechci svými knihami nikoho vychovávat, ale pokud moje slova iniciují diskusi ve společnosti, jsem samozřejmě rád,“ dodal Pál Závada. Překladatelka jeho knih Eva Andrejčáková připomněla, že už Zavadova kniha *Jadvizin polštář*, která líčí život a problémy slovenské vesnice v Maďarsku 20. století, a která vyšla v bouřlivých 90. letech, vyvolala velkou diskusi. „Byla to doba poznamenaná národnostními vášněmi a kniha se objevila jako světo v tehdejší marasmu. Každá z Pálových knih „šlape“ do problémů, které z historického hlediska nemáme zpracované.“ Silvester Lavrík přiznal, že i pro něj byla kniha *Jadvizin polštář* zábleskem v suchopárných letech. „Byl

Silvester Lavrík, Eva Andrejčáková, Pál Závada, Tünde Mészáros a Aleksander Kaczorowski

to velký zážitek,“ řekl a dodal, že Pál Závada, který je svým psaním rozkročený mezi Maďarskem a Slovenskem, dokazuje, jak moc jsou si obě země podobné. „Jsem rád, že ho můžeme považovat tak trochu za našeho spisovatele,“ řekl Silvester Lavrík. Pál Závada na to navázal slovy, že v našem regionu řešíme podobné problémy a je dobré, když o sobě navzájem čteme, když se lépe poznáváme. „Víme, proč bychom měli číst autory, kteří jsou z našeho regionu. Je skutečně třeba, abychom o sobě víc věděli,“ dodala překladatelka knih Silvestera Lavríka Tünde Mészáros a navázala tématem překladů maďarských a slovenských knih. „Silvesterova kniha *Nedělní šachy s Tisem* měla velký ohlas. Je dobře, že se takové knihy

překládají,“ řekla. Kniha líčí příběh dívky, která se osobně znala s někdejší slovenským prezidentem Tisem, politikem, který kolaboval s nacisty. Na pozadí hlavní zápletky vnímáme tehdejší život a náladu ve společnosti. Obecně si ale knihy ze země Visegrádu cestu na světový trh stále hledají. Nejsou překládány v takovém množství, jaké by si zasloužily, i když se situace v poslední době přece jen trochu zlepšila. Důvodem může být i fakt, že problémy, které náš region řešil a řeší, se vlivem médií stávají známými, a i čtenáři ze vzdálenějších zemí vnímají historické souvislosti, zajímají se o problematiku a tím pádem i o literaturu, která se dějinným událostem věnuje. Slova, že literatura spojuje, platí i v tomto případě.

DESET HRDINEK, KTERÉ UPRCHLY PŘED VÁLKOU NA UKRAJINĚ, INSPIRUJE SVÝMI PŘÍBĚHY

Cestou po Praze zaslechla **OKSANA MASLOVA** v tramvaji rozhovor dvou lidí. Neznámý cestující posílal všechny Ukrajince domů, prý jsou s nimi jen problémy a nikdo je tu nechce. Člověk naproti mu oponoval. „To mě přimělo hledat další informace. Zjistila jsem, že hned v roce 2022, kdy Česko přijalo největší množství uprchlíků z Ukrajiny, vrátili tito imigranti do českého rozpočtu 8 miliard korun,“ uvedla na začátku besedy spisovatelka. Díky tomuto rozhovoru pak vyšla kniha **Fénixové**, která přibližuje osudy Ukrajinek v Česku.

„Většinou sem směřovaly ženy s dětmi. Začala jsem se zajímat o to, kdo to je, jak je možné, že se během roku naučily nový jazyk a posunuly se z pozice válečných uprchlic do pozice někoho, kdo vrací peníze do rozpočtu,“ vysvětlovala Oksana Maslova. Pro svou knihu vyzpovídala na 200 žen a z nich vybrala 10 do své knihy. Šest hrdinek se pak představilo přímo na besedě.

Autorka prozradila, že po příchodu do Česka měla nutkavý pocit být užitečná. Založila telegramový kanál sdílela praktické informace o životě v České republice. Informace původně určené pouze pro přátele nabraly na popularitě. A mezi odběrateli se objevilo zmíněných 10 žen. „Můj vlastní příběh není pro knihu důležitý. V jejím centru pozornosti jsou ženy, které se dokázaly uplatnit například ve vědecké laboratoři, na divadelních prknech nebo v architektuře,“ dodala Maslova.

„Doufám, že naše příběhy budou poskytovat motivaci a další smysl ostatním Ukrajincům, kteří tu žijí, aby se nebáli něco říct, o něco požádat,“ uvedla zpěvačka Olga, jedna z hrdinek knihy **Fénixové**. Česko ji prý podle jejích slov moc baví.

„Pracuji ve škole s dětmi, kterým je kolem 12 let,“ vysvětlovala Anna, další z hrdinek, „občas se mě ptají, odkud znám angličtinu, když jsem z Ukrajiny. Byla bych ráda, kdyby tato kniha ukázala, že Ukrajinka automaticky neznamená uklízečka. Jsme vzdělaní, chytří

a zvládáme tu pokračovat v našich původních oborech.“

Všechny ženy děkovaly za podporu, které se jim při stěhování a zabydlování dostalo. A přály si, aby se kniha dostala mezi co nejvíce Ukrajinců, jimž by mohla přinést inspiraci. Českým čtenářům by pak podle jejích slov mohla ukázat nestereotypní pohled na Ukrajince prchající před válkou. „V knize je kromě příběhů také kapitola Co dělat, když se nedá nic dělat. Jsou v ní recepty našich hrdinek na složité životní situace – a to nejen při útěku před válkou,“ doplňovala Oksana Maslova.

Na závěr hrdinky zdůrazňovaly, že v náročných situacích je nutné najít v sobě vnitřní motivaci, která člověka žene dál. A pokud není k nalezení, nebát se říct o pomoc – třeba terapeutovi – nebo se nebránit antidepresivům. „Tak velkou vnitřní sílu jako tyto hrdinky nemám, ale to, že tu sedíme, je důkaz, co všechno se může povést, když člověk napřímí své síly,“ uzavřela spisovatelka.

SVĚDECTVÍ BÁSNÍKA, KTERÝ JE VYDĚŠEN DĚNÍM

„Před dvěma lety byla v Praze na Světě knihy velká běloruská delegace. Měli jsme tu své stánoviště a mnoho různých setkání. Předpokládám, že letos tu Bělorusko reprezentují jenom já. Bělorusko jako by zmizelo z politické scény. Ale tragédie Běloruska pokračuje. Jsem vděčný, že mohu díky přátelům z Fondu Arnošta Lustiga tuto tragédii připomenout,“ uvedl besedu běloruský básník a disident **DMITRIJ STROCEV**.

Autor popsal, jak ho k psaní poetické reportáže přiměly okolnosti. Verše skládá více než 40 let. Věnoval se složitým metaforickým básním, na jejichž tvorbu potřeboval mnoho měsíců až let. Bylo pro něj důležité uslyšet ta správná slova. Jenomže uprostřed let 2000 až 2010 vtrhla ruská armáda do Gruzie a evropské události se daly do pohybu. „Pochopil

jsem, že tahle složitá metoda tvorby už není vhodná. A že se potřebuji vyjádřit zevnitř událostí. Nemám přitom čas hledat krásná slova. V tom okamžiku se otevřel internet a měl jsem možnost publikovat. Když jsme v roce 2020 začali chodit na demonstrace v Bělorusku, vrátil jsem se domů celý rozechvělý a zapisoval jsem si okamžitě svoje dojmy,“ popisoval Strocev.

Večer prý rychle publikoval básně na Facebooku. A ráno zjistil, že už jsou přeložené do několika jazyků a sdílené různě po světě. Upozornil též, že se nejedná o novinářské svědectví, ale svědectví básníka, který je vyděšen tím, co se děje. Z těchto zážitků vznikla nová kniha s názvem **Poetická reportáž**.

Básník krátce popsal složitou situaci, jež v Bělorusku momentálně panuje. Musí prý často vysvětlovat, že jeho vlast je v dnešní

pokračování z předchozí strany

„Pro nás je důležité akcentovat na naší cestě do Frankfurtu význam středoevropského prostoru. Česká literatura a český knižní trh jsou do značné míry ovlivněny právě tímto fenoménem. Je proto logické, že jsme tento důraz položili jako základ našeho odborného programu na Světě knihy – opíráme se v něm o partnerství, která jsme už navázali, a pokoušíme se je prohloubit – o partnerství s německými, švýcarskými a rakouskými nakladateli. A zdá se mi, alespoň podle ohlasů, které jsme získali, že setkání bude zúročeno novými překlady z české literatury,“ uvádí **TOMÁŠ KUBÍČEK**, ředitel Moravské zemské knihovny, jež má hostování Česka na Frankfurtském knižním veletrhu na starosti.

Stěžejní část doprovodných akcí na Světě knihy Praha tvořila setkání v rámci Profesního fóra zaměřená na překlad a na self-publishing. Několik debat bylo věnovaných přímo čestnému hostování České republiky na Frankfurtském knižním veletrhu (FBM) v roce 2026. Přední autoři jako Radka Denemarková, Petr Hruška, Bianca Bellová nebo Jan Němec diskutovali o své tvorbě a možnostech naší prezentace v zahraničí.

Jedním z témat byla také práce překladatelů. Část programu se proto zaměřila na otázky, jak převádět dětské knihy z jednoho jazyka do druhého, aby se neztratil humor, hravost a napětí. Ve stejném bloku proběhla také debata představitelů zahraničních institucí patřících do sítě RECIT (European Literary Translation Centres Network), představen byl rovněž projekt na podporu překladatelů v roli literárních skautů ARCHIPELAGOS, do kterého je jako partnerská instituce zapojeno i ČLC.

V rámci příprav na zmíněné hostování ČR na Frankfurtském knižním veletrhu v roce 2026 a u příležitosti prezentace německojazyčné literatury na letošním Světě knihy pozval ČLC do Prahy ve spolupráci s FBM a svazy nakladatelů ze Švýcarska a Rakouska dvaadvacet zástupců ze sedmnácti nakladatelství. Pozvání přijalo celkem sedm nakladatelských domů z Německa (Aviva, Ceeolpress, Hanser Kinder- und Jugendbuchverlag, Kiwi, Reproduct, Suhrkamp, Volland und Quist), pět z Rakouska (Achse Verlag, Czernin Verlag, Jugendbuchverlag, Leykam, Picus) a pět ze Švýcarska (Diogenes, Geparden, Helvetiq, Kommode, Nord-süd).

Zdroj ČLC – MZK

době také okupovaná. Teror, který provádí zločinná vláda vůči svému vlastnímu obyvatelstvu, by nebyl možný bez posvěcení ruské vlády. „Desetitisíce lidí jsou ve vězení, stovky tisíc lidí musely zemi opustit. Tisíce Bělorusů vstoupily do ukrajinské armády a bojují tam za svobodu. A my do osvobození Ukrajinců vkládáme naději,“ řekl Dmitrij Strocev.

Básník momentálně žije v emigraci v Berlíně. Je to pro něj těžká osobní zkouška, protože svou domovinu má velice rád. Podařilo se mu však založit nakladatelství a v rámci něj vydat 15 knih běloruských autorů. Knihy vyrábí sám ručně na základě předchozí objednávky.

Dmitrij Strocev přednesl několik svých básní v ruštině, běloruštině i ukrajinštině.

KAFKA V KOSTCE

Kafka v kostce je kniha, v níž Franze Kafku a jeho dílo svépřístupným způsobem představil rakouský komiksový autor **NICOLAS MAHLER**. Na veletrhu mu ji pomohl prezentovat spisovatel **JAROSLAV RUDIŠ** a překladatelka **MICHAELA ŠKULTÉTY**.

Setkání tří zajímavých osobností se odvíjelo pod vlajkou čestného hosta veletrhu projektu Das Buch, a bylo tedy vedeno v němčině i češtině. Česko-německého moderování se ujal Jaroslav Rudiš, který sám tvoří v obou jazycích. S Nicolasem Mahlerem je poji spo- lečná práce. „Udělalí jsme spolu komiks **Noční chodci**, což je procházka Prahou od hospody k hospodě. Vyšel nejdivněji německy, pak česky, a i v dalších jazycích,“ řekl Jaroslav Rudiš. Jejich spolupráce přerostla v přátelství. „Chodíme spolu ve Vídni na řízek,“ smáli se oba. Kniha **Kafka v kostce** je specifickým počinem. Je to útlá kniha, v níž je Kafkův život a dílo vy- líčeno prostřednictvím citátů, úryvků z knih, dopisů a Nicolasových komiksových kreseb. „Kniha vyšla už loni v listopadu, tedy ještě dřív, než začal tzv. Kafkův rok. Dalo se čekat, že pu- blikaci k jeho výročí bude hodně. Já jsem ale byl první,“ smál se Nicolas. „Musel jsem načíst Kafkovy texty, deníky, hodně pramenů. Bylo to dost náročné. Objevil jsem při tom několik

Nicolas Mahler, Jaroslav Rudiš a Michaela Škultěty

zajímavostí. Třeba to, že se s Maxem Brodem rozhodli napsat bestseller jen proto, aby Kafka unikl nudné kancelářské práci. Plánovali vydat i levné průvodce, kde by byla uvedena nejlevnější hospoda a hotel v regionu. Z jejich dopisů vyplývá, že tenhle nápad opravdu chtěli dotáhnout.“ Překladatelka Michaela Škultěty se pak musela poprat s nelehkým překladem, protože věty byly vytrženy z kontextu. „Vyhledávala jsem použité citáty v českých překladech. Většina Kafkových prací má více překladů, takže jsem se snažila vybírat ten nejlepší. Třeba Kafkův dopis otci byl jednou přeložen s oslovením milý tatínku a jindy milý otče. Protože Kafkův vztah k otci byl odměřený, vybrala jsem druhé oslovení. Strávila jsem s tím hodně času.“ Lidé možná nevědí, že Kafka sám kreslil, a komiksové pojednání jeho života by ho tedy možná

potěšilo. „Jeho výtvarné práce jsou dostupné a objevily se i nějaké nové kresby. Pár motivů mě inspirovalo,“ přiznal Nicolas Mahler.

Všichni tři řečníci se pak zamýšleli mimo jiné nad tím, čím to je, že se Kafka pořád čte, že jeho dílo má stále co říct. „Protože je to něco úplně jiného než ostatní literatura. Pokud hledáme smysl nebo nesmysl tohoto světa, v Kafkovi ho najdeme,“ řekla Michaela Škultěty. „Pro mě má Kafka neskutečnou náladu, umí do literatury projektovat život,“ dodal Jaroslav Rudiš a Nicolas Mahler přidal vtipnou historku: „Jezdím hodně po školách a pobavil mě dotaz jednoho studenta, proč musí číst Kafkovo dílo, když on sám ho chtěl zničit, protože mu ne- připadalo dobré.“ Naštěstí jeho dílo tu zůstalo a můžeme si ho připomenout právě i díky kni- ze **Kafka v kostce**.

KNIHA JE ORGANICKÉ MÉDIUM

Švýcarský spisovatel **PETER STAMM**, bel- gický filolog a spisovatel **STEFAN HERT- MANS** a dramaturg festivalu Svět knihy Praha **GUILLAUME BASSET** se v programu nazvaném **Mezi kladivem a sekerou zamýšleli nad citátem Franze Kafky a mottem letošního ročníku veletrhu: „Kniha musí být sekerou na zamrzlé moře v nás.“**

Otázka k diskusi zněla, zda spíše než Kafkovou sekerou, nepíše spisovatel Nietzscheho kladivem, není tím, kdo trpělivě zkoumá minu- lost, zákulisí, iluze vztahů a jejich tajemství.

„Já mám pocit, že smysl Kafkova citátu je tvrdou metaforou. Říká, že musíte v lidech rozbit led, abyste se dostali do jejich nitra. A můžete toho dosáhnout knihou,“ řekl Peter Stamm.

Guillaume Baset doplnil jeho slova otázkou, zda je psaní způsobem, jak se dostat i sám k sobě. „Určitě. Kdykoli jsem něco o světě pochopil, bylo to díky literatuře. Je to nejlepší způsob, jak se dostat nitra sebe a světa,“ do- dal Peter Stamm. „Myslím, že v podstatě kaž- dá kniha je určitá analýza nás samotných, nás autorů,“ přidal se k debatě Stefan Hertmans.

Guillaume Basseta zajímalo, zda oba pří- tomní autoři souhlasí s tím, že spisovatel může být sám překvapen tím, co napsal. Peter Stamm odpověděl, že právě ty momenty, kdy ho napadne vinout příběh jinak, než jak původně zamýšlel, ho baví nejvíce. „Jednou jsem po prv- ní třetině knihy nechal hlavní postavy zemřít. Řekl jsem si proč ne a udělal jsem to. Původně jsem to ale nezamýšlel.“ Stefan Hertmans do- dal, že si mnozí lidé myslí, že spisovatelé svý- mi hrdiny manipulují, ale tak to není. „V oka- mžiku, kdy jsem si to uvědomil, osvobodilo mě to.“ Guillaume Basset položil oběma autorům další otázku, a sice, jak poznají, že kniha je

hotová, že už na ní nic nedokáže vylepšit. „My- slím, že není nikdy dokončená,“ odpověděl Peter Stamm. „Její život po vydání pokračuje.“ Další otázka zněla: Která kniha pro vás udělala to, co naznačuje Kafka v citátu? Peter Stamm uvedl knihu Alberta Camuse *Cizinec* a Stefan Hertmans zmínil autora Rainera Maria Rilkeho. Diskutovalo se i o tom, zda na některou z knih, které přítomní autoři napsali, reagovali čtenáři v duchu Kafkova citátu, tedy, že se jich příběh dotkl tak, že „rozbil jejich vnitřní led“. „Jedna žena mi napsala, že na základě mé knihy se rozvedla s manželem, protože pochopila, co je na jejich vztahu špatného. Ne, že bych si přál něčí rozvod, ale v tomhle případě kniha té ženě pomohla, vysvobodila ji,“ vzpomínal Peter Stamm. Stefan Hertmans přidal příběh o knize, kterou napsal na základě zápisů svého dě- děčka z první světové války, a kdy se mu ozval čtenář s tím, že i jeho dědeček bojoval v první světové válce a na základě jeho knihy začal po jeho minulosti pátrat. „Našel jeho zápisky a představte si, že můj dědeček zachránil toho jeho. Řekl mi, že kdyby nebylo mého dědečka, on by tu nebyl. To byl silný okamžik.“

Zajímavá otázka vyvstala, zda „hlas knihy“ v ní zůstává i při překladu, zda se neztrácí. „Jsem šťastný, že je tolik knih překládáno, ale komunikaci s překladateli nemám moc rád. Nicméně musíme zůstat v kontaktu,“ odpo- věděl Peter Stamm. „Moje úcta k překladateli je velká. Vždycky, když se se mnou spojí, má spoustu otázek, zajímá ho třeba dialekt, různ- é drobnosti. Rozhodně se snaží ten můj hlas zachovat, předat tak, jak jsem chtěl,“ dodal Stefan Hertmans. Jako odpověď na úvodní otázku a uzavření debaty zaznělo, že kniha je organické médium, není tedy ani kladivem ani sekerou.

ANTIHRDINOVÉ MĚ PŘITAHUJÍ

Alexis „MATZ“ Nolent

ALEXIS „MATZ“ NOLENT je komiksový autor, spolupracuje s tvůrci počítačových her a napsal knihu. Loni se však jeho jméno intenzivně zmiňovalo v souvislosti s filmovým snímkem Davida Finchera **Zabíják**. Nolent je totiž autorem komiksové předlohy.

„S Davidem Fincherem jsem o *Zabíjákově* mluvil před 15 lety. Řekl mi svou předsta- vu a tu jsem loni viděl ve výsledném filmu. Je to film o hrdinovi, který si něco neustále nalhává. To, jakým způsobem se film vyvíjí, mi přijde velmi chytré. A když mi Fincher po- psal svůj záměr konce filmu, říkal jsem si, že to mělo napadnout mě,“ smál se na besedě francouzský tvůrce.

Spolu s ním zasedli za mikrofony kromě moderátora z nakladatelství Crew také au- tor komiksů, scénárista a spisovatel Štěpán

pokračování na další straně

„MÝM TÉMATEM JE EMPATIE,“ ŘÍKÁ IRSKÝ AUTOR JOHN BOYNE

John Boyne

„*Dřív žádné dělení knih na dětskou, young adult a podobně neexistovalo. Byly prostě knihy a lidé tolik neřešili, zda jsou určité vyloženy pro ně. Také si myslím, že by spisovatel neměl mít při psaní tolik v hlavě svou cílovou skupinu,*“ uvedl hned v úvodu čtrvrtčního setkání irský spisovatel **JOHN BOYNE**, který se na jednom pódiu setkal s ilustrátorkou **MARTO KELBL**. Společně probírali téma queer literatury v souvislosti s mladými čtenáři.

Marto Kelbl je autorkou publikace *Ani holka, ani kluk* tematizující život nebinárních a trans lidí. Jde o první český psanou knihu na toto téma, která byla nominovaná na cenu Magnesia Litera. John Boyne, autor bestselleru *Chlapec v pruhovaném pyžamu*, vydal v roce 2020 knížku *Můj brácha se jmenuje Jessica*, v níž popisuje tranzici staršího sourozence hlavního hrdiny.

V publiku mimo jiné zasedl Marek Torčík, letošní laureát Magnesia Litera, jehož román *Rozložíš paměť* se také věnuje LGBTQ+ tematice.

„Když jsem vyrůstal v Irsku, nebyla tehdy téměř žádná šance sehnat knihu s queer postavami. Ve chvíli, kdy jsem pak nějakou takovou

konečně četl, přišlo mi to neuvěřitelné. Poprvé jsem viděl reprezentaci sama sebe v literatuře!“ svěřil se Boyne. Marto Kelbl zatím podle svých slov nenašla dílo, s nímž by se plně identifikovala: „Vybírám si spíš střípky, než že by se mnou zarezonovalo něco jako celek. Dnes už příběhů s LGBTQ+ tematikou přibývá, ale je jich potřeba víc.“

Autorka také dodala, že by bylo dobré více vyvážit situace, v nichž se queer postavy ocitají. „V LGBTQ+ příbězích, které jsem dřív četla nebo viděla, hodně dominovalo například AIDS. Vzbuzovalo to ve mně obavy, že moje budoucnost je smrt a smutek. Myslím, že je důležité popisovat i radost, humor nebo prostě normální obyčejné dny.“

V české literatuře je podle Kelbl kromě těchto témat také například prostor pro romské nebo vietnamské příběhy.

John Boyne zmínil nepříjemnou odezvu, kterou na svou knihu *Můj brácha se jmenuje Jessica*, zaznamenal. Knihu prý napsal mimo jiné díky rozhovorům se svou kamarádkou, která tranzici sama prošla. „Některé lidé mi vyčítali, že hlavní postava je malý kluk – a ne Jessica. Nebo že píšu o tomto tématu, i když mě samotného se netýká. Jenomže hlavní téma mé knihy není gender nebo sexualita, je to empatie, soucit, láska. Stejně tak jako Chlapec v pruhovaném pyžamu není o holokaustu, ale o přátelství,“ vysvětloval Boyne. Jeho čtenářskou a literární dráhu prý formovali spisovatelé Jonathan Coe a Sarah Waters, které spisovatel doporučoval mladému publiku.

Na závěr přidal Boyne radu pro mladé čtenáře a návštěvníky besedy: „Nechte plavat online. Nemusíte přece všechno sdílet. Na světě jsou zajímavější věci. Asi zním jako starý člověk, ale přijde mi dobré netrávit tolik času na internetu.“ Podle jeho názoru je prostředí sociálních sítí a diskuzních fór nejhorší pro ženy. Komentující, ale někdy i novináři jsou vůči ženám brutální, komentují nevybíravě jejich těla i životní rozhodnutí. Marto Kelbl měla radu pro dospělé: „Pokud za vámi přijde dítě nebo dospívající, ukažte snahu a pokuste se porozumět všemu tomu, co se vám dítě snaží říct. Neodbyvejte je.“

GIAN MARCO GRIFFI A JEHO ZÁDRHELY

Zajímavé autorsko-nakladatelsko-překladatelské setkání se odehrálo nad knihou **GIAN MARCA GRIFFIHO Zádrhely**.

Diváky v zaplněném sále přivítal ředitel italského kulturního institutu v Praze, který vydvíhl velmi dobrou spolupráci mezi Českou republikou a Itálií a představil hlavní tři řečníky programu. Těmi byli spisovatel Gian Marco Griffi, nakladatelka a překladatelka Alice Flemrová a překladatelka Sára Rodová, které spojila právě knihy *Zádrhely*. Alice Flemrová má na svém kontě mnoho překladů, ale v případě této knihy se stala nakladatelkou. „Gian Marca jsem objevila díky románům Mexické železnice, který se stal italskou literární událostí roku 2022. Líbila se mi jeho vášně, zaujetí pro literaturu i to, jak využívá fantazie,“ vysvětlila Alice Flemrová, proč si k vydání vybrala právě knihu *Zádrhely*. Jde o sbírku povídek, které jsou propojeny postavami i místem, kde se

odehrávají. Nejde tedy o jednotlivé příběhy, ale o jakýsi „povídkový román“. „Povídky jsem psal už s myšlenkou, že budou tvořit celek,“ dodával Gian Marco Griffi. Velkou roli hraje v příbězích kraj Monferrat a tamní obyvatelé, odkud ale Gian Marco odbíhá i do Mexika nebo Turkmenistánu, míst, která nikdy nenaštil. K jejich vykreslení použil fantazii, někdy je to tedy popis hodně bizarní. „Baví mě psát o místech, která jsem nenavštívil. Někde informace si samozřejmě dohledám, ale jinak se nechám vést postavou, kterou tam umístím.“ Mezi zeměmi, o nichž Gian Marco v knize píše, je i Česká republika. „Českou literaturu jsem objevil díky knize Nesnesitelná lehkost bytí. Pak jsem se zamiloval do Hrabala a Haška. Líbí se mi, jak vyprávějí příběhy, jejich humor, iro-

pokračování z předchozí strany

Kopřiva a režisér a producent Matěj Chlu-páček. „Komiks je nejlepší výchozí materiál pro filmy díky své obrazové složce a způsobu vyprávění příběhů. Na rozdíl například od počítačových her je to pro film velmi přirozené médium,“ uvedl Kopřiva. Chlu-páček prozradil, že má rád díla ovlivněná komiksy, jako je například snímek *Život Adèle* nebo seriál *HBO Watchmen*.

„Při adaptaci pro film je důležité, aby tvůrci zůstali věrní duchu předlohy. Nikdy ale nežádám, abych byl součástí prací na filmu. Filmaři si musí dílo vystavět podle sebe,“ zdůraznil Alexis „Matz“ Nolent a dodal, že řada filmů je lepších než jejich literární předloha. Stejný názor sdíleli i ostatní hosté. „Filmaři musí najít klíč k tomu, co v komiksu funguje, a musí odhalit filmové prostředky, aby mohli tenhle unikátní úhel převést do filmové řeči,“ dodal Štěpán Kopřiva. Matěj Chlu-páček popsal z pozice filmaře, co mu při práci na filmech vyhovuje: „Jsem vždy rád, když je autor u toho a když pomáhá pracovat na filmu. Ale film není kopie literatury, funguje na základě jiných pravidel.“

Snímek *Zabiják* prý Chlu-páček viděl v kině v New Yorku, kam si koupil poslední vstupenku, protože sál byl jinak vyprodaný. „Bylo zajímavé sledovat reakci amerického publika. Líbilo se mi, že film zachoval esenci komiksu,“ řekl. Kopřiva ocenil, že film zůstal věrný rozdílu mezi představou, kterou o sobě hrdina má, a jeho jednáním.

Nolent se zamyslel také nad tím, jak přistupovat k antihrdinům, jakým nájemný vrah ze *Zabijáka* je. „Uvědomil jsem si, že mě antihrdinové přitahují. V jejich příbězích je totiž víc konfliktu. Tématem všech mých příběhů je svédomé. Kdybych psal o pozitivních hrdinech, nebylo by nic z toho tak výrazné,“ uvedl francouzský spisovatel. Přiznal též, že nemá rád, když jsou zloději a vrazi ztvárňováni jako cool a krásní lidé. „Taková představa je prostě čirá fantazie. Když jsem byl mladý, zažil jsem v Paříži přepadení v bance. Nikdo a nic z toho nebylo cool,“ dodal.

Štěpán Kopřiva připustil, že své antihrdiny rád vede k odpovědnosti za své chování. Je podle něj zajímavé, zda se s následky svých činů vyrovnají a případně jak. Matěj Chlu-páček uvedl, že detektivky rád bere jako nástroj k nalákání publika. Později však v příběhu detektivní zápletku ztrácí a přechází do dramatu.

„Matz“ na závěr popsal také svou práci na počítačových hrách, která je mnohem obsáhlejší a méně svobodná než jeho vlastní tvorba komiksů. Dodal také, že ho ovlivňuje cokoli, co dělá. „Burroughs řekl, že spisovatel pracuje 24 hodin denně. Myslím, že je to naprostá pravda,“ uzavřel autor.

nie a to, jak líčí i tragické věci s vtipem.“ Právě spisovatelům, kteří ho přiměli nejprve ke čtení a pak i k psaní, složil Gian Marco v závěru debaty hold. „Literatura je pro mě nadšením, vášní, stal jsem se spisovatelem díky tomu, co jsem v životě přečetl, a za to budu vždycky děkovat. Všechno, co jsem přečetl, přispělo k tomu, že jsem takový spisovatel, jaký jsem.“

ARMÉNI SE UMÍ SMÁT SKRZE SLZY

Arménská spisovatelka **NARINE ABGARJANOVÁ** prožila válku, píše o nelehkých věcech, ale neztrácí humor, o čemž svědčila beseda, při níž svou pozitivní energii „nakazila“ i diváky.

Kateřina Šimová, Radka Lubilina, Narine Abgarjanová

Narine vzpomínala na své dětství v Arménii, kdy spokojeně ukusovala babiččin silně namazaný chléb, sedávala na stromě a dívala se na svět z výšky. Pak její život rozbořila válka o Náhorní Karabach a ona zažila bídu, hlad, strach. Její povídkový soubor *Žít dál* vypovídá o tom, že i po hrozných událostech je třeba se zvednout a znovu žít. „Je to kniha o válce, kterou jsem sama zažila. Víím, co to znamená být uprchlík, víím, co je hlad, co je blokáda, chlad... Chtěla jsem napsat o lidech, kteří válku přežili, chtěla jsem, aby to skončilo nadějí,“ vysvětlovala. Narine píše v ruštině, přestože je rodilá Arménka. „Kdybych neodjela do Ruska, nejspíš bych vůbec nepsala. Začala jsem psát z velkého stesku po domově. A proč v rušti-

ně? Do Ruska jsem se přestěhovala, když mi bylo dvacet tři. Mohla jsem si zvolit, jestli budu psát rusky nebo arménsky, ale moje spisovná arménština byla horší než moje ruština. Rozhodla jsem se psát rusky, ale do textu jsem vložila arménské výrazy. Chtěla jsem, aby se tam díky tomu otiskl arménský kolorit, aby celek zněl alespoň trochu arménsky. Snad se mi to podařilo, protože jsou čtenáři, kteří říkají, že píší arménsky v ruštině, což beru jako kompliment.“ Překladatelka Kateřina Šimová se svěřila, že přenést Narinin originální způsob psaní do češtiny nebylo vůbec jednoduché. „Snažila jsem se, aby překlad byl plynulý, takže jsem zavrhla vysvětlující poznámky pod čarou a slovníčky a všechno jsem zakomponovala do textu.

A to jsem si na sebe ušila bič, protože bylo těžké přeložit některé výrazy tak, aby byly pro čtenáře srozumitelné a zároveň abych zůstala věrná originálu. Vzpomínám si na jednu scénu z knihy *Tři jablka spadlá na zem*, kde z peří bílého páva na okraji propasti vyroste strom, který propast zasypává bílými květy, bobulemi a listím. Ten strom se v doslovném překladu jmenuje bobkovišeň. Ale tenhle výraz se mi vůbec nelíbil, nehodil se tam. Nakonec jsem tam ‚zasadila‘ střemchu. Milan Kundera říkal, že překlad je buď krásný nebo věrný. V tomto případě jsem se rozhodla pro krásný překlad, ale jinak překládám věrně,“ smála se Kateřina Šimová. Na její vyprávění navázala Narine vysvětlením, proč arménská pohádka končí tím, že ze stromu spadla zrovna tři jablka. „Ptala jsem se babičky a ona mi říkala, že to je odkaz na jablko z ráje. A proč jsou tři? Protože Arméni všechno zveličují,“ vysvětlovala s humorem Narine. „Arméni jsou tragikomický národ, umí se smát skrze slzy a umí si ze sebe udělat leg-raci. Říkáme třeba, že máme v Arménii velké moře, jen v něm není žádná voda.“ Když se z humoru přehoupala debata opět k vážnému tématu, k válce v Náhorním Karabachu, přiznala Narine, že psaní pro ni mělo terapeutický účinek. Ze stejného důvodu začala psát i její sestra, která dospívala v době války a kvůli psychologickému traumatu nejen ona, ale mnoho jejich vrstevnic pak nemohlo otěhotnět. „Každá kniha má svůj čas. Já sama jsem žádnou neplánovala, to téma si mě našlo a já ho napsala,“ říkala. Vzhledem k tomu, že je Narine v současnosti nejčtenější arménskou autorkou, pomáhají její příběhy nejen jí samotné, ale mnoha Arménům, a díky překladům promlouvají i k dalším lidem na světě.

EXISTUJE CESTA, JAK SE VYROVNAT S RASISMEM?

Jaké to je být jiný, odlišovat se od většinové společnosti, vybočovat z davu, to jsou témata, kterým se ve svých knihách věnuje německá autorka s tureckými kořeny **FATMA AYDEMIROVÁ** i český autor **PATRIK BANGA**. Za přítomnosti překladatelky **VIKTORIE HANIŠOVÉ** se oba setkali, aby se podělili o zkušenosti, z nichž čerpali při práci na svých knihách.

Německá spisovatelka a novinářka Fatma Aydemirová debutovala v roce 2017 románem *Ellbogen* (Loket) a její německo-turecký generiční román *Džinové* (přeložila Viktorie Hanišová), který představila českým čtenářům, se dostal do užšího výběru Německé knižní ceny. Novinář Patrik Banga přišel představit svou prvotinu *Skutečná cesta ven*, v níž líčí vzpomínky na dětství a dospívání v romské komunitě na pražském Žižkově v divokých devadesátkách.

„Když jsem se dozvěděla, že bych měla být moderátorkou této debaty, myslela jsem si, že Patrika Banga a Fatma Aydemirovou nic nespojuje. Ale pak jsem zjistila, že mají naopak mnoho společného,“ řekla na úvod setkání překladatelka Viktorie Hanišová. Obou hostů se zeptala, zda jim vadí nálepka někoho, kdo je „jiný“. „Knižní byznys s takovými nálepkami často pracuje, aby na dané knihy upozornil, lépe je dostal ke čtenářům. Jsem na to zvyklá, neuráží mě to,“ odpověděla Fatma. „Já se ze škatulky ‚romský autor‘ asi nikdy nedostanu. Pořád jsou lidi, kteří mi pišou, že jsem příživník, že beru dávky, a klidně mi to pošlou na pracovní mail, z něhož jim snad musí být jasné, že nejsem příživník,

že pracuju. Na druhou stranu jsem živoucí důkaz, že vám lidé sice můžou dát nálepku, ale vy osobně z ní vyjít můžete a můžete uspět.“

Fatma vysvětlila, proč se její kniha jmenuje *Džinové*. „Džin je mytologická postava, která v islámském světě hraje důležitou roli. Je i v Koránu. Já se jí ale věnuji na základě pověstí, které se předávají v rodinách. Když uděláte určitou věc, vyvoláte džina, jehož se pak už nezbavíte. Líbí se mi představa, že je s námi v místnosti něco, co nevidíme. Džinové do mého světa patří, sdílejí ho s námi.“ Kniha Patrika Bangy také líčí svět, který je nebo byl pro jeho život typický. „Chtěl jsem zaznamenat dobu devadesátých let. Tehdy, když jste se jmenovali Čonka, Cina nebo Kováč, automaticky jste šli do zvláštní školy. Nemohli jste chodit na fotbal nebo se věnovat koníčkům jako ostatní děti, prostě to nešlo. Zato jsme hodně času trávil na policejní stanici. Byl jsem zatčený sedmadvacetkrát a poprvé jsem stál u soudu v patnácti letech s tím, že jsem prý zmlátil neonacisty. Bylo to absurdní.“ Fatma svůj román také zasadila do devadesátých let. „Byla jsem dítě. Vyrůstala jsem na vesnici, kde nebyli žádní cizinci, takže jsme byli nápadní.

Na rozdíl od Patrikovy knihy ta moje není autobiografická, je to fiktivní příběh, v němž ale hraje roli spousta věcí, jež moje rodina zažila. Tehdy bylo běžné, že se v Německu zapalovaly domy, v nichž žily migrantské rodiny. Při jednom takovém útoku uhořelo patnáct lidí. Já si to pamatuju, ale v obecném povědomí to není. Známé jsou tři takové činy, ale je spousta útoků, které nikdy nebyly vyšetřeny. Zajímalo mě, co se stalo s lidmi, kteří přežili, jak to změnilo jejich vztahy.“ Protagonisté její knihy se s xenofobií vyrovnávají každý jinak. Jedna postava předstírá, že je Němka a obarví si kvůli tomu vlasy, druhá se naopak ke své kurdské národnosti hrdě hlásí. „Fascinovalo mě, jak členové jedné rodiny můžou vnímat rasismus úplně jinak. Sama nevím, jestli existuje nějaká správná cesta, jak se s ním vyrovnat.“ Patrik Banga na otázku, jestli se on sám s rasismem vyrovnal, odpověděl, že ne. „Pětsetkrát vám přijde hnusný mail a nenaštvete vás to a pak přijde jeden, který zaútočí tak, že se vás to dotkne. Tím pádem vím, že to zpracované nemám. Jakmile v práci řešíme něco, co by mohlo zavánět rasismem, řeší to kolegyně Tereza, protože ji nikdo z rasismu neobviní. Mě, když třeba někomu smažu nevhodný příspěvek, hned obviní, že jsem rasista.“ Patrik sám sebe přirovnal k postavě z Fatminu románu, která je sice drzá, ale ví, kdy vzít „zpátečku“.

Lars Kepler či Alex Ahndoril, to jsou pseudonymy spisovatelské a manželské dvojice **Alexandry Coelho** a **Alexandra Ahndorilových**, kteří podepisovali své detektivní romány. / Lars Kepler or Alex Ahndoril are the pen names of authors and married couple **Alexandra Coelho** and **Alexander Ahndoril**, who signed their detective novels.

Německý spisovatel **Bernhard Schlink**, autor románu *Předčítač*, diskutoval o svém celoživotním díle. / German writer **Bernhard Schlink**, author of the novel *The Reader*, discussed his life's work.

Argentinský spisovatel **Juan Pablo Bertazza**, žijící nyní v České republice, přečetl úryvky ze své tvorby. / Argentinian writer **Juan Pablo Bertazza**, currently living in the Czech Republic, read excerpts from his work.

Julie Caplinová (vlevo) pokřtila překlad nové knihy *Vila v Itálii*. / **Julie Caplin** (on the left) launched and introduced her new book *A Villa with a View*.

Mariusz Szczygiel při prezentaci nové knihy *Fakty musí zatančit*. / **Mariusz Szczygiel** presented his new book *Fakty muszą zatańczyć* [Facts Must Dance].

Manželé **Wolfgang** a **Helene Beltracchi** vyprávěli vlastní příběh výjimečných padělatelů umění. / Married couple **Wolfgang** and **Helene Beltracchi** told their own story of exceptional art forgers.

ARMENIANS CAN LAUGH THROUGH TEARS

Armenian writer **NARINE ABGARYAN** has experienced war and she writes about difficult things but never loses her sense of humour, as evidenced by the debate during which she “infected” the audience with her positive energy.

Kateřina Šimová, Radka Lubilina, Narine Abgaryan

Narine recalled her childhood in Armenia, when she happily nibbled on her grandmother's heavily buttered bread, sat on a tree and looked down on the world. Then her life was shattered by the Nagorno-Karabakh war and she experienced poverty, hunger, fear. Her collection of short stories *Daleje žít* [Live On] is about how even after terrible events, you have to pick yourself up and live again. “It is a book about war I experienced myself. I know what it means to be a refugee, I know hunger, blockade, cold... I wanted to write about people who survived the war, I wanted it to end with hope,” she explained. Narine writes in Russian, even though she is Armenian by birth. “If I hadn't gone to Russia, I probably wouldn't have been writing at all. I started writing because I was terribly homesick. And why in Russian? I moved to Russia when I was twenty-three. I could

choose whether to write in Russian or Armenian, but my written Armenian was worse than my Russian. So, I decided to write in Russian but I use Armenian words in the text as well. I wanted to add some Armenian flavour, so that the whole thing would sound at least a little bit Armenian. I hope I succeeded because some readers say I write Armenian in Russian, which I take as a compliment.” Translator Kateřina Šimová confessed that it was not easy to translate Narine's original writing style into Czech. “I tried to make the translation fluid, so I decided against explanatory footnotes and glossaries and incorporated everything into the text. And I made a rod for my own back because it was difficult to translate some expressions in such a way that they would be understandable for the reader and at the same time to remain faithful to the original. I remem-

ber a scene from the book *Three Apples Fell from the Sky*, where a tree grows from feathers of a white peacock on the edge of a ravine and it covers the ravine with white flowers, berries and leaves. The literal translation of the name of the tree is “bobbkovišeň” [cherry laurel]. I didn't like the term because it didn't fit in the text. In the end, I “planted” střemcha [bird cherry] there instead. Milan Kundera said that a translation is either beautiful or faithful. In this case, I opted for a beautiful translation, but otherwise I translate faithfully,” laughed Kateřina Šimová. Narine continued by explaining why the Armenian fairy tale ends with three apples falling from the tree. “I asked my grandmother and she told me that it was a reference to the apple of Eden. Any why three of them? Well, because Armenians exaggerate everything,” explained Narine with humour. “Armenians are a tragicomic nation, they know how to laugh through tears and how to make fun of themselves. We say, for example, that we have a big sea in Armenia, only there is no water in it.” When the debate shifted from humour to a serious topic, the war in Nagorno-Karabakh, Narine admitted that writing had a therapeutic effect on her. Her sister started writing for the same reason, she was a teenager during the war and because of the psychological trauma, not only she, but many of her peers could not get pregnant. “Every book has its time. I didn't plan any of my books, the topic found me and I wrote it,” she said. As Narine is currently the most widely read Armenian author, her stories help not only her but many Armenians, and through translations, they also speak to other people around the world.

IS THERE A WAY TO DEAL WITH RACISM?

What it's like to be different, to stand out from mainstream society, to stand out from the crowd... these are the topics addressed in their books by German author with Turkish roots **FATMA AYDEMİR** and Czech author **PATRIK BANGA**. In the presence of translator **VIKTORIE HANIŠOVÁ**, the two met to share the experiences they drew on while working on their books.

German writer and journalist Fatma Aydemir debuted in 2017 with her novel *Ellbogen* [Elbow] and her German-Turkish generational novel *Dschinns* (translated into Czech by Viktorie Hanišová), which she introduced to Czech readers, was shortlisted for the German Book Prize. Journalist Patrik Banga came to present his first work, *Skutečná cesta ven* [The Real Way Out], in which he recounts memories of his childhood and adolescence in the Roma community in Prague's Žižkov district in the wild 1990s.

“When I found out I was supposed to be the host of this debate, I thought there was no connection between Patrik Banga and Fatma Aydemir. But then I realised that they have a lot in common,” said translator Viktorie Hanišová at the beginning of the debate. She asked both guests whether they were bothered by being labelled as “different”. “The book industry often works with such labels to draw attention to the books in question, to get them to readers more easily. I'm used to it and I'm not offended,” replied Fatma. “I don't think that I can ever get out of the box labelled “Roma author”. I still get emails from people that I'm a freeloader and that I'm on benefits, but they send these emails to my work email address so

it should be clear to them that I have a job. On the other hand, I'm the living proof that people can put a label on you but you can still succeed despite of it.”

Fatma explained why her book is entitled *Dschinns* [Genies]. “A Genie is a mythological character that plays a very important role in the Islamic world. It can also be found in Quran. But in my book, I draw on superstitions that get passed on in families. By doing a certain thing you can invoke a Genie and then you won't get rid of him. I like the idea that there is something in the room with us that we can't see. Genies belong to my world, they share it with us.” Patrik Banga's book also describes the world that is or was typical of his life. “I wanted to record what 1990s were like. Back then, when your name was Čonka, Cina or Kováč, you automatically went to a special school. You were not allowed to go to soccer practice or have hobbies like other kids, it just wasn't possible. But we spent a lot of time at the police station. I was arrested twenty-seven times and first stood trial at the age of fifteen for allegedly beating up neo-Nazis. It was absurd.” Fatma's novel also takes place in the 1990s. “I was little. I grew up in a village where there were no foreigners so we stood out. But

unlike Patrik's book, mine is not an autobiography, it is a fictional story, but it does feature a lot of things that my family experienced. At that time, it was common in Germany to set fire to houses where migrant families lived. In one such attack, fifteen people were burned to death. I remember it but it is not generally known. Three such attacks are known but there are many more that have never been investigated. I wanted to know what happened to the survivors and how it changed their relationships?” The characters in her book deal with xenophobia in different ways. One character pretends to be German and dyes her hair, while the other proudly claims her Kurdish nationality. “I was fascinated by how members of the same family could perceive racism completely differently. I myself don't know if there is any right way to deal with it.” When asked if he himself had come to terms with racism, Patrik Banga answered that he had not. “Five hundred times you can get a nasty email and you don't get mad, and then one comes along that attacks you in a way that gets to you. So, I know that I haven't come to terms with it. Whenever we deal with something at work that might smack of racism, it is dealt with by my colleague Tereza because no one will accuse her of being racist. But if I delete an inappropriate post, for example, they immediately accuse me of being racist.” Patrik compared himself to a character from Fatma's novel, who is cheeky, but knows when to “back off”.

“MY THEME IS EMPATHY,” SAYS IRISH AUTHOR JOHN BOYNE

“In the past there was no division of books into books for children, young adults, and so for. They were simply books, and people didn’t care so much whether they were meant specifically for them or not. And I think that the author shouldn’t be so concerned about his or her target audience when writing,” said Irish writer **JOHN BOYNE** at the beginning of his Thursday meeting with illustrator **MARTO KELBL**. They discussed the topic of queer literature in relation to young readers.

Marto Kelbl is the author of the book entitled **Ani holka, ani kluk** [Neither Girl, Nor Boy] describing the life of non-binary and transgender people. It is the first book written in Czech on this topic that was nominated for the *Magnesia Litera* award. John Boyne, author of the bestseller **The Boy in the Striped Pyjamas**, published a book entitled **My Brother’s Name Is Jessica** in 2020, describing the transition of an older sibling of the main character.

In the audience, among others, was Marek Torčík, this year’s *Magnesia Litera* laureate, whose novel **Rozložíš paměť** [Memory Burn] also deals with the LGBTQ+ topic.

“When I grew up in Ireland, there was almost no chance to get a book featuring queer characters. The moment I finally read one, it was unbelievable. That was the first time when I found myself in literature!” confided Boyne. Marto Kelbl said that she has not yet found a work with which she would fully identify,

“I usually find fragments but I haven’t found anything that would resonate as a whole. Nowadays there are more stories dealing with LGBTQ+ but we still need more.”

The author also added that it would be good to balance the situations in which queer characters find themselves a little more. ***“One of the dominant topics of many LGBTQ+ stories I’ve read or seen was for example AIDS. It made me worry that my future was death and sorrow. I think that it is important to write about the happy things, humour or simply normal everyday life.”***

In Czech literature, according to Kelbl, in addition to these topics, there is also space for Roma or Vietnamese stories.

John Boyne also mentioned unpleasant reactions to his book **My Brother’s Name Is Jessica**. He said that part of the inspiration for the book came from his conversations with a friend who had gone through the transition herself. ***“Some people complained that the main character was a little boy and not Jessica. Or that I write about this topic even though it has nothing to do with me personally. But the main topic of my book is not gender or sexuality, but empathy, compassion and love. Just like The Boy in the Striped Pyjamas is not about holocaust but about friendship,”*** explained Boyne. He said that his reading and literary career was shaped by the writers Jonathan Coe and Sarah Waters, whom he recommended to a younger audience.

Boyne closed the debate with advice for young readers and attendees, ***“Don’t worry about the internet. You don’t have to share everything. There are more interesting things. I might sound like an old person, but I don’t think it is good to spend so much time on the internet.”*** In his opinion, the environment of social networks and discussion forums is the worst for women. People writing comments, as well as journalists, are brutal towards women, commenting indiscriminately on their bodies and life decisions. Marto Kelbl added advice for adults, ***“If a child or teenager comes to you, make an effort and try to understand what the child is trying to tell you. Don’t brush them off.”***

GIAN MARCO GRIFFI AND HIS “INCIAMPI”

An interesting author-publisher-translator meeting took place over GIAN MARCO GRIFFI’S book *Inciampi* [Hurdles].

The audience in the packed theatre was welcomed by the Director of the Italian Cultural Institute in Prague, who highlighted the amazing cooperation between the Czech Republic and Italy and introduced the three main speakers of the programme, namely writer Gian Marco Griffi, publisher and translator Alice Flemrová and translator Sára Rodová, who were brought together by the book *Inciampi*. Alice Flemrová is a successful translator but in this case she acted as a publisher. ***“I discovered Gian Marco thanks to his novel Ferrovie del Messico [Mexican Railways], which became the Italian literary event of 2022. I liked his passion, his enthusiasm for literature and the way he uses his imagination,”*** said Alice Flemrová, explaining why she decided to publish *Inciampi*. It is a collection of short stories that are connected by characters and the set-

ting. So, it is not individual stories, but a sort of “short story novel”. ***“I wrote the stories with the idea that they would be part of a collection,”*** added Gian Marco Griffi. The region of Monferrat and its inhabitants play an important part in the stories, but Gian Marco also wanders off to Mexico or Turkmenistan, places he has never visited. He pictured these places using his imagination, so sometimes the description might be quite bizarre. ***“I enjoy writing about places I’ve never visited. Of course, I research some information, but in general I let the character I place there lead me.”*** One of the countries that Gian Marco writes about in the book is also the Czech Republic. ***“I discovered Czech literature thanks to the book The Unbearable Lightness of Being. Then I fell in love with Hrabal and Hašek. I like the way they tell stories, their humour, irony and the way***

continued from previous page

“Comic books are the best source material for films because of their visual component and the way they tell stories. Unlike, for example, computer games, they are a very natural medium for film,” said Kopřiva. Chlupáček revealed that he likes works influenced by comic books, such as the film *Blue Is the Warmest Colour* or the HBO series *Watchmen*.

“When adapting for film, it is important that the filmmakers stay true to the spirit of the original work. But I never ask to be a part of the film making process. Filmmakers have to interpret the work in their own way,” stressed Alexis “Matz” Nolent, adding that many films are better than the literary works they are based on. The other guests were of the same opinion. ***“Filmmakers have to find the key to what works in comics, and they have to discover the film means to translate this unique angle into film language,”*** added Štěpán Kopřiva. Matěj Chlupáček described from the position of a filmmaker what suits him when working on films, ***“I’m always happy when the author is there and helps work on the film. But a film is not a copy of a book, it follows different rules.”***

Chlupáček said that he saw *The Killer* in New York where he was lucky to get the last ticket before the theatre sold out. ***“It was interesting to watch the reaction of the American audience. I liked that the film kept the essence of the comic book,”*** he said. Kopřiva appreciated that the film remained true to the difference between the hero’s image of himself and his actions.

Nolent also reflected on the way to approach anti-heroes, such as the assassin from *The Killer*. ***“I realized that I was attracted to anti-heroes because there’s more conflict in their stories. The theme of all my stories is conscience. If I wrote about positive heroes, none of this would be so significant,”*** said the French writer. He also admitted that he does not like when thieves and murderers are portrayed as cool and lovely people. ***“Such an idea is pure fantasy. When I was young, I witnessed a bank robbery in Paris. Nobody and none of that was cool,”*** he added.

Štěpán Kopřiva admitted that he likes to hold his anti-heroes accountable for their behaviour. He says that it is interesting to see whether they will come to terms with the consequences of their actions and, if so, how. Matěj Chlupáček said that he likes to use detective stories to attract the audience. Later in the story, however, he loses the detective plot and switches to drama.

Finally, “Matz” also described his work on computer games, which is much more extensive and less free than his own comic book work. He also added that he is influenced by anything he is doing. ***“Burroughs said that a writer works 24/7. I think it’s absolutely true,”*** the author concluded.

they depict even tragic things with humour.” At the end of the debate, Gian Marco paid tribute to the writers who first made him read and then write. ***“Literature is my passion, I became a writer because of what I read in my life, and I will always be grateful for that. Everything I’ve read has helped make me the writer I’ve become.”***

COMPLETELY KAFKA

Completely Kafka is a book by Austrian comic writer **NICOLAS MAHLER** introducing Franz Kafka and his work in a unique way. Writer **JAROSLAV RUDIŠ** and translator **MICHAELA ŠKULTÉTY** helped the author present the book at the fair.

The meeting of the three interesting people took place under the umbrella of the guest of honour of the fair, the Das Buch project, and was therefore conducted in both German and Czech. The programme was hosted in Czech and German by Jaroslav Rudiš who himself writes in both languages. He and Nicolas Mahler have already worked together. "We made the comic book **Nachtgestalten** together which is about a Prague pub crawl. It was published in German first, then in Czech and several other languages," said Jaroslav Rudiš. Their cooperation grew into friendship. "We go out for schnitzel in Vienna," they both laughed. **Completely Kafka** is a very specific work. It is a slim book which depicts Kafka's life and work through quotations, excerpts from books, letters and Nicolas' comic drawings. "The book was published last November, that is even before the beginning of 'Kafka's year'. You'd

Nicolas Mahler, Jaroslav Rudiš

expect there would be a lot of publications for his anniversary. But I was the first," laughed Nicolas. "I had to study Kafka's texts, journals, many resources. It was quite challenging. But I found several interesting things. For example, the fact that he and Max Brod decided to write a bestseller just so Kafka could escape boring office work. They also planned to publish cheap guidebooks listing the cheapest pubs and hotels in the region. From their letters, it's clear that they really wanted to pursue this idea." Translator Michaela Škultéty then

had to tackle a rather difficult translation because the sentences were taken out of context. "I searched for the quotations used in the text in Czech translations. Most of Kafka's works have multiple translations, so I tried to choose the best one. For example, Kafka's letter to his father was once translated starting with "Dear Dad" and once with "Dear Father". Since Kafka didn't have a warm relationship with his father, I chose the second one. It took a lot of time." People may not know that Kafka also drew, so a comic book about his life might have pleased him. "His artwork is available, and some new drawings have appeared. A few motifs inspired me," admitted Nicolas Mahler.

All three speakers then pondered, among other things, why Kafka is still read, why his work still has something to say. "Because it's something completely different from other literature. If we are looking for the meaning or meaninglessness of this world, we can find it in Kafka," said Michaela Škultéty. "For me, Kafka has an incredible mood, he knows how to project life into literature," said Jaroslav Rudiš and Nicolas Mahler added a funny story, "I visit schools a lot, and I was amused when a student asked me why he had to read Kafka's work when he himself wanted to destroy it because he didn't think it was good." Fortunately, his work survived and we can remember it also thanks to the book **Completely Kafka**.

BOOK IS AN ORGANIC MEDIUM

Swiss writer **PETER STAMM**, Belgian philologist and writer **STEFAN HERTMANS** and **GUILLAUME BASSET**, Dramaturg of Book World Prague, reflected on the quote by Franz Kafka and the motto of this edition of the fair, "A book must be the axe for the frozen sea within us", in a programme entitled "Between the Hammer and the Axe".

The main point for discussion was whether rather than using Kafka's axe the writer is the one using Nietzsche's hammer, the one who patiently examines the past, the backstage, the illusions of relationships and their secrets.

"In my opinion the meaning of Kafka's quote is a harsh metaphor. It says that you have to break the ice in people to get to their hearts. And you can achieve that by a book," said Peter Stamm.

Guillaume Basset then asked whether writing could be a way to dive deep within oneself. "Certainly. Whenever I learned anything about the world, it was through literature. It is the best way to get to know yourself and the world," added Peter Stamm. "I think that every book is basically a kind of analysis of ourselves, the authors," joined the debate Stefan Hertmans.

Guillaume Basset wondered if the two authors present agreed that a writer might be surprised by what he or she had written. Peter Stamm replied that it was those moments, when he came up with the idea to spin a story in another way than what he had originally intended, that he enjoyed the most. "Once, I let the main characters die after the first third of the book. I thought why not and went for it. But it wasn't my initial idea." Stefan Hertmans added that many people think that writers manipulate their characters but that it's not the case. "Once I realised that, I felt free." Guillaume Basset asked the two authors another question, namely how they know when the book is finished, when there is nothing that can be improved? "I don't think that it's ever

finished," replied Peter Stamm. "It continues living its own life once it is published." Another question was: Which book did for you what Kafka suggests in his quote? Peter Stamm chose *The Stranger* by Albert Camus and Stefan Hertmans mentioned Rainer Maria Rilke. It was also discussed whether any of the books written by the present authors elicited a reaction from the readers in the spirit of Kafka's quote, that is, whether the story touched them in such a way that it "broke their inner ice"? "One woman wrote me that she divorced her husband based on my book because she realised what was wrong with their relationship. Not that I would wish divorce on anybody but in this case the book helped this woman, it freed her," remembered Peter Stamm. Stefan Hertmans added a story about how a book he wrote based on his grandfather's World War I journal inspired a reader, whose grandfather had also fought in World War I, to research his past. "He found his journal and you won't believe it but my grandfather actually saved his grandfather. He told me that if it wasn't for my grandfather, he wouldn't be here. That was a powerful moment."

An interesting question was raised, namely whether "the book's voice" remains even after it is translated? Whether it is not lost? "I'm happy that so many books get translated but I'm not that keen on communicating with the translators. However, we do have to stay in touch," said Peter Stamm. "I respect the translators very much. Whenever they contact me, they have many questions, they may be interested in the dialect or various details. They definitely try to keep my voice and convey the story the way I intended it," added Stefan Hertmans. In reply to the opening question and to close the debate, it was said that a book is an organic medium, and therefore neither a hammer nor an axe.

"I'M DRAWN TO ANTI-HEROES," SAYS MATZ

Alexis Nolent aka "Matz"

ALEXIS NOLENT AKA "MATZ" is a comic book writer, who collaborates with video game creators and has written a book. However, last year, his name was mentioned extensively in connection with David Fincher's film *The Killer* because Nolent is the author of the comic book the film is based on.

"I talked to David Fincher about *The Killer* 15 years ago. He told me about his vision. And I saw it in the resulting film last year. It is a film about a hero who lies to himself all the time. I find the way the film unfolds very clever. And when Fincher told me about his intention for the end of the film, I thought that I should have thought of that," laughed the French author during the debate.

Together with him, comic book author, screenwriter and writer Štěpán Kopřiva and director and producer Matěj Chlupáček also sat behind the microphones, in addition to the host from the Crew publishing house.

continued on next page

TEN HEROINES WHO FLED THE WAR IN UKRAINE INSPIRE WITH THEIR STORIES

On her way through Prague, **OKSANA MASLOVA** overheard a conversation between two people on the tram. An unknown passenger was sending all the Ukrainians home, saying that they were just trouble and nobody wanted them here. The man opposite him objected. *"That made me look for more information. I found out that in 2022, when the Czech Republic accepted the largest number of refugees from Ukraine, these immigrants returned 8 billion Czech crowns to the Czech budget,"* said the writer at the beginning of the debate. That conversation inspired her book **Phoenixes from Ukraine** which describes the lives of Ukrainian women in the Czech Republic.

"Most refugees were women with children. I became interested in who they were, how it was possible that they learned a new language in a year and moved from the position of war refugees to the position of someone who returns money to the budget," explained Oksana Maslova. She interviewed around 200 women and selected ten of them for her book. Six of them introduced themselves during the debate.

The author said that after having arrived in the Czech Republic she had a compelling feeling to be useful. She created a Telegram channel to share practical information about life in the Czech Republic. Information originally intended only for friends grew in popularity. And the ten women concerned were among the subscribers. *"My own story is not important for the book. The book focuses on women who managed to prove themselves for example in a scientific laboratory, on the stage or in architecture,"* added Maslova.

"I hope that our stories will motivate other Ukrainians who live here, so that they feel worthy and are not afraid to speak up or to ask for something," said singer Olga, one of the heroines of **Phoenixes from Ukraine**. She said that she enjoys her life in the Czech Republic very much.

"I work in a school with children who are around 12 years old," explained Anna, another

of the heroines, *"sometimes they ask me how I know English when I'm from Ukraine. I would like this book to show people that a Ukrainian woman does not automatically mean a cleaner. We are educated, intelligent and we manage to continue pursuing our original careers here."*

All the women thanked for the support they received with moving and settling in. They would like the book to reach and possibly inspire as many Ukrainians as possible. According to them, it could show Czech readers a non-stereotypical view of the Ukrainians fleeing the war. *"In addition to the stories, the book also contains a chapter on what to do when nothing can be done. It contains the recipes of our heroines for difficult life situations – and not only when fleeing the war,"* added Oksana Maslova.

In conclusion, the heroines emphasized the need to find inner motivation in challenging situations to keep going. And if the person fails to do so, he or she should not be afraid to ask for help – from a therapist for instance – or even to use some antidepressants. *"I don't have as much inner strength as these heroines, but the fact that we're sitting here is proof of what can be done when you put your mind to it,"* the writer concluded.

TESTIMONY OF A POET WHO IS TERRIFIED BY WHAT IS HAPPENING

"Two years ago, a large Belarusian delegation attended Book World Prague. We had our stand here and many different meetings. I reckon that this year, I am the only one representing Belarus. Belarus seems to have disappeared from the political scene. But the tragedy of Belarus continues. I am grateful that, thanks to the friends from the Arnošt Lustig Fund, I can bring attention to this tragedy," said Belarusian poet and dissident **DMITRIJ STROTSEV** at the beginning of the discussion.

The author described how circumstances led him to write a poetic reportage. He has been writing poetry for more than 40 years. He used to write complex metaphorical poems that took many months or even years to create. It was important for him to hear the right words. But between 2000 and 2010, the Russian army invaded Georgia, and European events were set in motion. *"I realised*

that this complex way of writing was no longer suitable. And that I needed to express myself from within the event when I don't have time to look for beautiful words. At that point the internet opened up and I had the opportunity to publish. When we started going to demonstrations in Belarus in 2020, I would come home all shaken and immediately write down my impressions," Strotsev described.

Then in the evening he would publish poems on Facebook. And in the morning, he found out that they had already been translated into several languages and shared around the world. He also pointed out that this is not the testimony of a journalist, but the testimony of a poet who is terrified by what is happening. His new book entitled **Poetic Reportage** draws on these experiences.

The poet briefly described the difficult situation in Belarus at the moment. He says that he

continued from previous page

at Book World Prague, building on the partnerships we have already established and trying to broaden them with partnerships with German, Swiss and Austrian publishers. And it seems to me, at least according to the feedback we have received, that the meeting will result in new translations of Czech books," says **TOMÁŠ KUBÍČEK**, Director of the Moravian Library, which is responsible for the guesting of the Czech Republic at the Frankfurt Book Fair.

Meetings within the Professional Forum focused on translation and self-publishing were a key part of the accompanying programme at Book World Prague. Several debates were devoted directly to the Czech Republic being the guest of honour at the Frankfurt Book Fair (FBM) in 2026. Leading authors such as Radka Denemarková, Petr Hruška, Bianca Bellová or Jan Němec discussed their work and the possibilities of our presentation abroad.

One of the topics was also the work of translators. A part of the programme thus focused on how to translate children's books from one language to another in such a way to keep humour, playfulness and tension. In the same block, there was also a debate between representatives of foreign institutions from the RECIT network (European literary translation centres network) and a presentation of ARCHIPELAGOS, a project to support translators in the role of literary scouts, in which the Czech Literary Centre is also involved as a partner institution.

As part of the preparations for the aforementioned guesting of the Czech Republic at the Frankfurt Book Fair in 2026 and on the occasion of the presentation of German-language literature at this year's Book World Prague, the Czech Literary Centre invited twenty-two representatives from seventeen publishing houses to Prague in cooperation with FBM and publishers' unions from Switzerland and Austria. The invitation was accepted by a total of seven publishing houses from Germany (Aviva, Ceeolpress, Hanser Kinder- und Jugendbuchverlag, Kiwi, Reproduct, Suhrkamp, Volland und Quist), five from Austria (Achse Verlag, Czernin Verlag, Jugendbuchverlag, Leykam, Picus) and five from Switzerland (Diogenes, Geparden, Helvetiq, Kommode, Nordsüd).

Source: Czech Literary Centre – Moravian Library

often has to explain that his country is also occupied today. The terror that the criminal government is committing against its own people would not be possible without the approval of the Russian government. *"Tens of thousands of people are in prison, hundreds of thousands of people have been forced to leave the country. Thousands of Belarusians have joined the Ukrainian army to fight for freedom. And we put our hope in the liberation of the Ukrainians,"* said Dmtrij Strotsev.

The poet currently lives in exile in Berlin. This is a very personal test for him because he loves his country very much. However, he managed to found a publishing house and publish fifteen books by Belarusian authors. He makes the books himself by hand, based on a pre-order.

Dmtrij Strotsev performed several of his poems in Russian, Belarusian and Ukrainian.

THE 2ND CEE BOOK MARKET

The Central and East European Book Market, held in the Bohemia Pavilion as part of the International Book Fair and Literary Festival Book World Prague, brought together 100 foreign and domestic professionals from the book sector.

This edition took into account the guests of honour of Book World Prague, i.e. German-speaking countries, both by a significant representation of publishers from these countries (30 in total) and by involving experts from these countries in specialized discussions. The goal was to reflect on the current situation on the book market in German-speaking countries in relation to the CEE market.

During the two main panel discussions, *Building Bridges: Exploring Intercultural Dialogue in Publishing and Bibliodiversity and Slow Publishing*, but also during the round table discussions, very similar examples were mentioned, i.e. examples of the obstacles these markets face or of the accomplishments and efficient schemes where literature helps to bridge differences, connect people and raise awareness of sensitive issues.

For the first time, the festival introduced the Book-to-Screen concept, which is already a regular feature of international festivals and fairs. The discussion was moderated by Niki Théron from Frankfurter Buchmesse and its participants included film producer Vratislav Šlajer and Frauke Kniffler, a German publishing house editor with experience in selling rights to film adaptations of books.

Given the high participation of publishers of children's books, a debate was also held in cooperation with the Czech Literary Centre on the production of children's literature in CEE

in relation to the global market, with representatives of both large and small publishing houses from the Czech Republic and abroad commenting on the topic.

The business part of the programme, dedicated to B2B meetings, was particularly successful. These were organised in two afternoon blocks, during which pre-arranged meetings of individual publishers and agents took place. Once again, personal contact has proved to be vital. Editors and translators as well as representatives of cultural institutions and the media also expressed interest in the meetings. The meetings were very productive, and in some countries work is already starting on new translations.

There was plenty of time for relaxed professional conversation and exchange of opinions during the remainder of the programme, which was welcomed by the guests, many of whom had already promised to attend next year.

The CEE Book Market thus fulfilled its mission of serving as a platform for meeting, ex-

THE CZECH REPUBLIC AS THE GUEST OF HONOUR AT THE FRANKFURT BOOK FAIR 2026

Czech literature had symbolically set sail towards the Frankfurt Book Fair, where it will be the guest of honour in 2026.

The accompanying programme of last year's Book World Prague, prepared by the Czech Literary Centre together with the Moravian Library, therefore focused on presenting leading domestic authors and strengthening cooperation with publishers from German-speaking countries. In Prague, book industry professionals from Germany, Austria and Switzerland learned about the current Czech book production and met Czech publishers, literary agents and translators.

"It is important for us to emphasize the importance of the Central European area on our way to Frankfurt. Czech literature and the Czech book market are largely influenced by this phenomenon. It is therefore logical that we used this emphasis as the basis for our professional programme"

continued on next page

changing experiences and trading in foreign rights, which is an inherent part of a major international fair. At the same time, the initiative has clearly moved forward and gained the attention of a wide professional public in the field of book culture across Europe.

IT IS GOOD WHEN WE READ ABOUT EACH OTHER

Leading Slovak writer **SILVESTER LAVRÍK** and Hungarian author **PÁL ZÁVADA** together with translators **EVA ANDREJČÁKOVÁ** and **TÜNDE MÉSZÁROS** met for a debate on 'Dealing with the Past in Contemporary Visegrad Literature'. The debate was hosted by Aleksander Kaczorowski.

"We deal with the problem of fragmented society. Do you think that authors play a greater role at a time like this? That literature should speak more?" asked Aleksander Kaczorowski at the beginning of the debate. "A writer tries to depict the way we live, the way we want to live, and is responsible for what words he or she uses and how they affect those who read them. Reckless and irresponsible use of words in the public space has actually gotten us to the situation we are currently experiencing," said Silvester Lavrík. "I don't want to educate anyone with my books, but if my words initiate a discussion in society, I am of course happy," added Pál Závada. The translator of his books, Eva Andrejčáková, mentioned that Závada's book *Jadviga párnája* [Yadviga's Pillow], which describes the life and problems of a Slovak village in Hungary in the 20th century, and which was published in the turbulent 1990s, already caused a great deal of discussion. "It was an era marked by national passions and the book appeared as a light in the morass of that time. Each of Pál's books touches on issues that we haven't dealt with historically yet." Sil-

vester Lavrík admitted that for him too *Jadviga párnája* was a pillow during the tedious years. "It was a great experience," he said, adding that Pál Závada, whose writing is straddling Hungary and Slovakia, proves how similar the two countries are. "I'm glad that we can consider him a bit our writer," said Silvester Lavrík. Pál Závada went on to say that in our region we are dealing with similar problems and it is good to read about each other, to get to know each other better. "We know why we should read authors who come from our region. We really need to know more about each other," added Tünde Mészáros, translator of Silvester Lavrík's books, and continued with the topic of translations of Hungarian and Slovak books. "Silvester's book *Nedeľné šachy s Tisom* [Sunday Chess with Tiso] was a big hit. It is good that books like that get translated," she

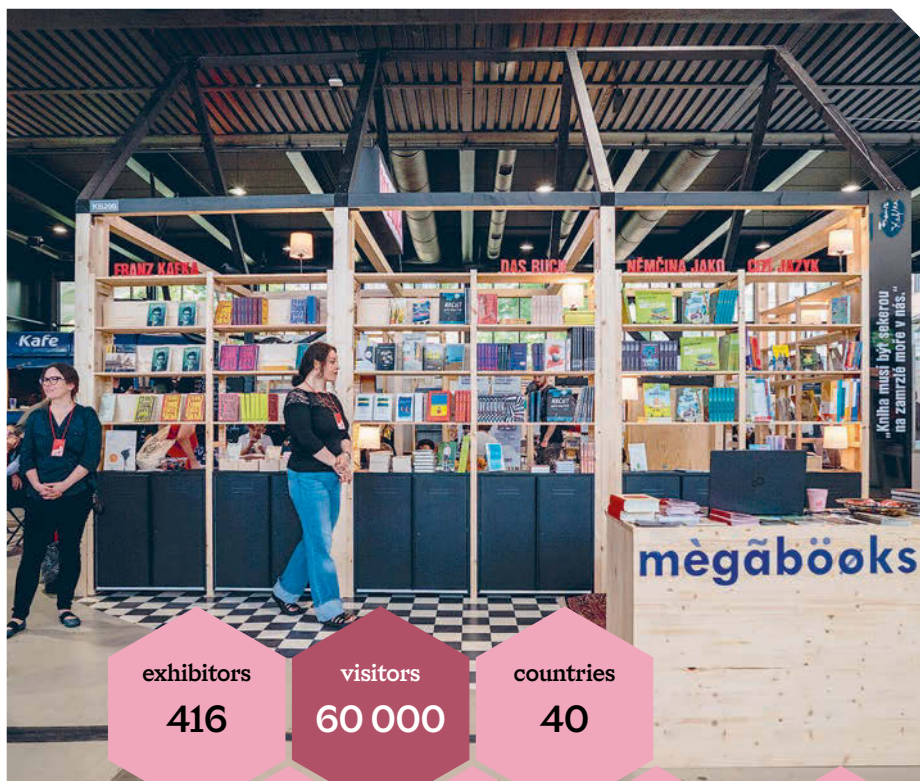
said. The book tells the story of a girl who was personally acquainted with the former Slovak president Tiso, a politician who collaborated with the Nazis. In the background of the main plot, we perceive the life and mood of the society at that time. But in general, books from the Visegrad countries have yet to find their way to the world market. They are not translated as much as they deserve, even though the situation has somewhat improved recently. This may also be due to the fact that the problems that our region has solved and is dealing with are becoming known through the media, and even readers from more distant countries perceive the historical context and are interested in the issue and, consequently, in the literature that deals with historical events. The saying that literature unites is true here, too.

Book World Prague 2024

The programme of the 29th International Book Fair and Literary Festival Book World Prague reflected the centenary of the death of Franz Kafka. Which is why this year's guest of honour was the traditional festival project of Das Buch entitled for the 2024 edition Das Buch – German-Language Literature. It presented authors and speakers from Germany, Austria and Switzerland.

The programme commemorating Kafka's anniversary featured his work and the sources of inspiration it provided. The legacy of the Prague-based writer who wrote in German was also reflected in the visuals as well as in the motto of the event, which was Kafka's quote: "A book must be the axe for the frozen sea within us." Apart from the literature of German-speaking countries, the festival continued with its programme supporting young readers. The well-established section entitled Literature as the Voice of Freedom provided space for those who cannot speak freely and yet again resonated with the current social and political situation in the world, as did the programme of Ukrainian literature, which continues to help Ukrainian refugees maintain contact with their language and literature. The Jiří Theiner Award, which is awarded to those fighting against censorship and for democracy, was awarded remotely to Elif Şafak.

The 29th International Book Fair and Literary Festival Book World Prague held at the Prague Exhibition Grounds from Thursday 23 May to Sunday 26 May attracted about 60,000 readers.

ACKNOWLEDGEMENTS

Financial Support

Financial Support for the Central and East European Book Market

PPF Foundation

Auspices

Ing. Markéta Pekarová Adamová,
Speaker of the Chamber of Deputies
of the Czech Republic
Mgr. Martin Baxa, Minister of Culture
doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.,
Mayor of Prague

Foreign Partners of the Literary Festival

Culture Ireland
Embassy of Ireland
Embassy of Spain
Embassy of Sweden
Embassy of the Kingdom of Denmark
Embassy of the Kingdom of Norway
Embassy of the Republic of Armenia
Embassy of the Republic of Colombia
Embassy of the Republic of Finland

Embassy of the Republic of Korea
Embassy of the Republic of Peru
Embassy of the Republic of Portugal
Embassy of the Republic of Slovenia
Embassy of the United Mexican States
Embassy of Ukraine
European Commission
European Prize for Literature
Hanns Seidel Foundation
Hochroth Minsk
Institut français de Prague
Instituto Camões in Prague / Portuguese
Centre in Prague
Instituto Cervantes in Prague
Instytut Książki
Italian Cultural Institute in Prague
Liszt Institute – Hungarian Cultural
Centre Prague
Ministry of Culture Taiwan
Petőfi Kulturális Ügynökség Nonprofit Zrt.
Polish Institute in Prague
Romanian Cultural Institute Prague
Romanian Ministry of Culture
Slovak Literary Centre
Taipei Economic and Cultural Office
Prague

DAS BUCH

Austrian Cultural Forum in Prague
Embassy of the Swiss Confederation

Goethe-Institut Czech Republic

Partners of the Central and East European Book Market

Czech Literary Centre
Frankfurter Buchmesse

Partners of the Professional Forum

Moravian Library
National Library of the Czech Republic,
Association of Libraries of the Czech
Republic

Partners in the Czech Republic

Arnošt Lustig Foundation
Art and Theatre Institute
Association of Audiobooks' Publishers
Charles University
Creative Europe Office
Czech Centre of the International
PEN Club
Czech Centres
Czech Literary Translators' Guild
Czech Section of the IBBY
Czech Translators of the North
Divadlo v Dlouhé Theatre
DOX – Centre for Contemporary Art
Institute for the Study of Totalitarian
Regimes
Institute of Czech Literature of the CAS

Institute of History of the CAS

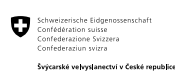
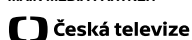
Mi:Lu Publishing s.r.o
Municipal Library in Prague
Museum of Czech Literature
National Gallery Prague
National Museum
National Technical Museum
National Theatre
Prague – City of Literature
Scandinavian House
The Twentieth Century Memorial Museum
Union of Interpreters and Translators
Václav Havel Library

Events' Organisers and Partners of the Campaign Growing with a Book

Albatros Media a.s.
Argo Publishers
ATYP Magazine
Baobab – GplusG
Fakescape, z.s.
Ivona Březinová
Jahoda – Community Centre
Klára Smolíková
Knihopásek festival – MěK Mikulov
Labyrint & Raketa Publishers
Meander Publishers
Portál Publishers
Za sklem o.s.
Zaedno Association

Partners

MAIN MEDIA PARTNER

"A BOOK MUST BE THE AXE FOR THE FROZEN SEA WITHIN US". FRANZ KAFKA

BOOK WORLD PRAGUE 24

29TH INTERNATIONAL BOOK FAIR AND LITERARY FESTIVAL
GUEST OF HONOUR: DAS BUCH – GERMAN-LANGUAGE LITERATURE

23—26 MAY 2024
PRAGUE EXHIBITION
GROUNDS

SVETKNIHY.CZ